

Branko Šoć, dipl. ing. šum.
Podgorica

UTVRĐIVANJE CIJENA DRVETA NA PANJU

Cijene drveta na panju predstavljaju jedan od osnovnih instrumenata ostvarivanja privredne politike u šumarstvu. Naučno-stručni nivo njihovog utvrđivanja, opao je, u tolikoj mjeri, da se ovaj, oduvijek značajan rad sveo na puku formalnost krajnje proizvoljnu i subjektivnu. Sve to svedoči, ne samo o nepostojanju osnova kontinuirane privredne politike u šumarstvu, već i o nepostojanju jednog konzistentnog sistema i orijentacije u gazdovanju šumama, tačnije rečeno, sistema reprodukcije u šumarstvu.

Dalje zanemarivanje i neuvažavanje elementarnih ekonomskih kategorija u gazdinstvu šumama u uslovima tržišne privrede, onemogućavajuće neophodnu transformaciju naše, sada, ekstraktivne šumske privrede u racionalno organizovanu, reproduktivnu privrednu delatnost.

Pojam „cijena drveta na panju“ često se identifikuje sa pojmom „vrednost drveta na panju“. Cijena drveta na panju (tzv. šumska taksa) sadrži, kako njegovu vrijednost, tako i određenu razliku, koja, tačno rečeno, predstavlja diferencijalnu rentu I i II. Dio cijene drveta na panju (ili šumske takse), koji čini vrijednost drveta na panju predstavlja, uopšte uzev, nepromjenljivu veličinu, neku vrstu konstante, budući da stablo jedne iste vrste drveta, istih dimenzija, starosti i na istom bonitetu, ima istu upotrebnu vrijednost bez obzira gdje se ono nalazi i koliko je udaljeno od šumskog puta ili nješta prerada.

Jasno je da u utvrđivanju cijena drveta na panju postoje teškoće zbog dugoročnog proizvodnog procesa u šumarstvu kao i zbog uplitanja rentovnih elemenata (apsolutna renta, diferencijalna I monopolska renta). To, međutim, ne znači da i dalje treba odlagati postavljenje ovoga ugaonog kamena u šumarstvu na svoje pravo mjesto, kako bi se izbjeglo prisvajanje sredstava za reprodukciju i njihovo nenamjensko trošenje, što ima za posljedicu dalje, nezadrživo slabljenje našega šumskog fonda.

I. NAČINI UTVRĐIVANJA CIJENA DRVETA NA PANJU

Prije nego što predemo na prikaz osnovnih načina utvrđivanja cijena drveta na panju, potrebno je podsjetiti i na to, da je cijena drveta na panju novčani izraz društveno potrebnog rada utrošenog u njegovu proizvodnju. Normalno je, da se utvrđivanje cijena drveta na panju, kao novčanog izraza vrednosti drveta, vrši najtačnije kalkulacijom prosječnih kolećina društveno potrebnog rada nužnog za proizvodnju toga drveta. Ta kalkulacija se, prema tome, mora odnositi na cjelokupan proces proizvodnje u šumarstvu, od početka do kraja, „od sjetve do žetve“, sve dok odnosni proizvodi ne budu govori, odnosno zreli za sječu. Ovo bi bio jedan od načina utvrđivanja cijena drveta na panju, kojemu se može prigovoriti zbog dužine praćenja i prikupljanja potrebnih podataka o troškovima.

Za razliku od naprijed navedenog, i n d u k t i v n o g načina utvrđivanja cijena drveta na panju postoji i drugi, najčešće korišćeni, d e d u k t i v n i način utvrđivanja cijena drveta na panju. Polaznu osnovu kod ovoga načina obračunavanja cijena drveta na panju predstavlja tržišna cijena izrađenih šumskih sortimenata franko šumski i kamionski put, od koje se odbijaju troškovi proizvodnje odnosnih sortimenata (troškovi sječe i izrade, izvlačenja drveta iz šume i utovara). Dobijena razlika predstavlja cijenu drveta na panju i prihod šumskog gazdinstva, ukoliko je obim sječa adekvatan prirastu ukoliko to nije, radi se o korišćenju kapitala drvne mase i tzv. prethvatnoj drvnoj masi, što neminovno dovodi do opadanja drvnih za-

liha i slabljenja proizvodnog potencijala šumskog fonda. Iz ostvarenog prihoda, koji najčešće sadrži i rentu položaja i rentu plodnosti, šumsko gazdinstvo je dužno izdvojiti sredstva za reprodukciju šuma. U kojoj mjeri je jedno šumsko gazdinstvo sposobno da izdvaja sredstva za reprodukciju šuma, zavisi, u prvom redu, od njegove ekonomske moći koju upravo treba utvrditi kroz egzaktno utvrđivanje cijena drveta na panju u svim kompleksima društvenih šuma kojima ono gazduje. U ovome je, svakako, najveći značaj utvrđivanja cijena drveta na panju.

Induktivni način utvrđivanja cijena drveta na panju je mnogo tačniji od deduktivnog načina. Ovaj prvi način bi dominirao, pojednostavljeno rečeno, ukoliko bi svi šumski kompleksi bili uzgojeni putem pošumljavanja i daljom njegovom takvih šuma, uz praćenje dnosnih troškova, što kod nas nije slučaj. Poznato je, naime, da naši šumski kompleksi predstavljaju ostatke nekadašnjih prašuma nastalih prirodnim putem i bez ikakvih ulaganja, radi čega nema osnova za utvrđivanje njihove stvarne, troškovne vrednosti. U tome treba tražiti razlog da se cjenovnici za drvo na panju najčešće sastavljaju na bazi površnog „računanja“, kako navodi prof. KRALJIĆ, u njegovom poznatom djelu „Ekonomske elemente proizvodnje socijalističkog šumarstva“ ne sadrže nikakvu prosječnu cijenu za drvo na panju (šumsku taksu), već više ili manje proizvoljno izabranu cijenu.

Treba napomenuti, da jedan od induktivnih načina utvrđivanja cijena drveta na panju, predstavlja računanje te vrednosti pomoću tablica vrednosti sastojina za smrču, bor, hrast i bukvu izrađenih po binitetima i starosti (Mantel, W.: Računanje vrednosti šuma, Minhen, 1968.). Po ovim tablicama, na primjer, čista bukova sastojina na II bonitetu u starosti od 80 godina vredi 8.515 DM/ha, dok čista smrčeva sastojina na istom bonitetu i iste starosti vredi 28.530 DM/ha. Uz ove tablice date su i tablice indeksa za redukciju vrednosti sastojina zavisno od njihovog obrasta, koje bi, za naše prilike u šumarstvu, bilo potrebno dopuniti i indeksima za najmanje moguće obraste.

Na primjeru Šumskog gazdinstva „Magarik“, koje radi u najtežim uslovima (veoma težak kraški teren, velika udaljenost od javnih komunikacija i naselja) utvrdili smo, da realna, „prosječna prodajna cijena bukavih pilanskih trupaca početkom 1992. godine franko šumski kamionski put iznosi 5.500 dinara za 1 m³ ovoga sortimenta, te prosječni troškovi sječe i izrade, izvlačenja i utovara 2.000 dinara po 1 m³. Cijena na panju za 1 m³ bukavih pilanskih trupaca iznosi, prema tome, 3.500 dinara. Ova cijena će nam poslužiti kao osnova i kao polazni koeficijent (1,00) za utvrđivanje cijena na panju ostalih sortimenata metodom opštih vrednosnih koeficijenata. Razumljivo je, da je kod određenih sortimenata, u našim uslovima, potrebna izvjesna korekcija, a kod nekih i utvrđivanje koeficijenata vrednosti polazeći od orijentacije na što manju prodaju drveta na panju zbog racionalnog korišćenja drveta, stepena deficitnosti i upotrebljivosti odnosnih sortimenata (vidi prilog).

Kod prodaje drveta na panju, najrašireniji sortimenti su ogrevno drvo, zatim, tzv. seljačka grada, koja je ustvari sortiment - stubovi za vodove, i neki sortimenti sitnotehničkog drveta.

Kada je riječ o ogrevnom drvetu, naročito bukavom, uočava se da se kod njegove prodaje na panju vrši doznaka bukavih stabala čiji najveći dio čini prvoklasno tehničko drvo (pilanski trupci, oblo tehničko drvo) koje se lako cijepa i pretvara u ogrevno drvo i kao takvo plaća. Radi se o veoma raširenoj i štetnoj praksi, radi čega je visokom cijenom na panju potrebno onemogućiti ovakvo štetno korišćenje drveta. S druge strane, da bi se ovakva štetna praksa izbjegla, cijene za hrastovo ogrevno drvo su osjetno niže.

Jedan drugi sortiment, čija je prodaja na panju veoma štetna po naš šumski fond, jeste tzv. seljačka grada, za koju se sijeku mlada četinarska stabla, koja po svojim dimenzijama i kvalitetu predstavljaju, u najvećoj mjeri, veoma skup i kvalitetan sortiment - stubove za vodove. I ovdje je, stoga, kao kod bukavog ogrevnog drveta, data zaštitna cijena.

Sortiment rudničko drvo, koje se u pravilu dobija od ovršaka preostalnih od sječe, ima dvije cijene, jednu, za rudničko drvo od ovršaka od sječe, i, drugu, zaštitnu, za rudničko drvo dobijeno iz proreda koje je najboljeg mogućeg kvaliteta.

Kod prodaje na panju sitnotehničkog drveta naročito tzv. bunarskih motki, koje po JUS-u i ne postoje kao sortiment, vrši se takode štetna zamjena rudničkoga drveta (po JUS-u, ustvari, stubovi i motke za hmelj i duvan). Stoga je, kao osnova za utvrđivanje cijena za sitnotehničko drvo na panju, kod, inače, deficitarnih četinara (stubovi i motke za hmelj, vinogradske kolje i dr.) poslužila cijena za stubove za vodove preračunata na dimenzije navedenih sortimenata po JUS-u.

ZAKLJUČNE NAPOMENE

1. Utvrđivanje cijena za drvo na panju (tzv. šumske takse), kao instrumenta privredne politike u šumarstvu, ima za cilj da obezbjedi racionalnost i ekonomičnost u gazdovanju šumama. Ovo utvrđivanje mora se zasnivati na poznatim naučno-stručnim metodama čime će se postići jasno razdvajanje komponenti koje sačinjavaju cijenu drveta na panju (prva, vrednost drveta na panju ili trz. vrednost supstance koja se mora reprodukovati, i, druga, pojavni oblici raznih renti) kao osnove za usmjeravanje sredstava.

2. Cijena za drvo na panju, bez obzira na način njenog utvrđivanja podleže diferenciranju za pojedine šumske drvene sortimente prema vrednosnim koeficijentima koji predstavljaju odnos vrednosti između pojedinih sortimenata. Taj odnos vrednosti ili skala vrednosti sortimenata predstavlja relativno nepromjenljivu veličinu, koja se i pri veoma čestim promjenama cijena šumskih sortimenata na tržištu može koristiti kao trajni i pouzdani osnov za utvrđivanje cjenovnika za drvo na panju.

3. Cijene za drvo na panju (šumske takse) date u priloženom cjenovniku, izvedene su na osnovu koeficijenata vrednosti, pri čemu je uvažena orijentacija privredne politike u šumarstvu, na što manju prodaju drveta na panju radi racionalnosti korišćenja drveta i zaštite šumskog fonda u Republici.

Ovako jedinstvo utvrđenim cijenama za drvo na panju, može se osnovano prigovoriti, da se renta položaja, na bližim distancama, zbog razlike u troškovima transporta, praktično ustupa korisnicima drveta na panju.

LITERATURA

1. Kraljić, B.: Ekonomski elementi proizvodnje, socijalističkog šumarstva, Zagreb, 1952.
2. Nenadić, Đ.: Računanje vrijednosti šuma i šumska statika, Zagreb, 1922.
3. Mantel, W.: Waldbewertung, Minchen, 1968.
4. Potočić, Z.: Ekonomika šumske privrede, Osijek 1977.
5. Sabadi, R.: Ekonomika šumarstva, Zagreb, 1986.

CIJENE ZA DRVO NA PANJU NA PRIMJERU ŠUMSKOG GAZDINSTVA „MAGANIK“

Red.br.	Sortiment	Jed. mj.	Koeficijent vrednosti	Cijena po jedinici mjere dinara
1	2	3	4	5
A. TRUPCI				
1.	Jela/smrča - F. trupci	m ³	2,30	8.050.-
2.	" - pilanski trupci	"	1,55	5.425.-
3.	Crni i bij.bor, munika - F. trupci	"	2,50	8.750.-
4.	" - pilan. trupci	"	1,90	6.650.-
5.	Bukva - F. trupci	"	2,00	7.000.-
6.	" - L. trupci	"	1,80	5.950.-
7.	" - pilan. trupci	"	1,00	3.500.-
B. OBLO TEHNIČKO DRVO				
8.	Četinari - stubovi za vodove - proreda D na 30 sm od vrha 12 sm i više; L = 5,5-15 m	m ³	2,20	7.700.-
9.	Četinari-rudn. drvo /„seljačka grada“/ proreda - D _s 12-25 sm; L=1,5-7 m	..	1,20	4.200.-
10.	Četinari-rudn.drvo /„seljačka grada“/ proreda - D _s 12-25 sm; L=1,5-7 m	..	2,00	7.000.-
11.	Tvrđi lišćari-rudn.drvo /„selj.grada“/ D _s 12-25 sm; L=1,5 m - proreda	..	1,00	3.500.-
C. SITNOTEHNIČKO DRVO				
12.	Četinari-stubovi i motke za hmelj /„bun.motke“/ m - proreda - D na vrhu 8-12 sm; L=5-8 m	m'	2,00	123.-
13.	Četinari - lišćari - kolje za voćke proreda - D _s 5-10 sm;	"	2,00	55.-
14.	Četinari - lišćari - vinogradsko kolje proreda - D _s 4 i više sm; L=1,25-2,50 m	"	2,00	35.-
15.	Lišćari - držala D _s 4-6 sm; L=1,30-1,50 m	"	2,00	10.-
16.	Lišćari - štapovi i ručke D na 30 sm od debljeg kraja 2-4 sm; L=1,10-1,30	"	2,00	10.-
D. PROSTORNO DRVO				
17.	Četinari - celulozno drvo	pr.m.	0,60	2.100.-
18.	Tvrđi lišćari - „ „	"	0,50	1.750.-
19.	Meki lišćari - „ „	"	0,40	1.400.-
20.	Četinari - ogrevno drvo /granjevina/	"	0,30	1.050.-
21.	Bukva - ogrevno drvo /cjepanice/	"	0,50	1.750.-
22.	" - „ /granjevina/	"	0,20	650.-
23.	Ost.tvrđi lišćari - ogrevno drvo	"	0,20	650.-
24.	Meki lišćari - „ „	"	0,15	525.-

Dr Velizar Velimirović
Poljoprivredni institut, Podgorica

ŠTITASTI MOLJAC ALEYRODES ELEVATUS SILVESTRI (Aleyrodidae, Sternorhyncha) nova štetočina smokava u Crnoj Gori

U ovom radu dati su podaci o nalaženju štitastog moljca *Aleyrodes elevatus* na smokvama u južnom dijelu Crne Gore. Iznijeti su podaci o proširenosti, kratki opis i važnije karakteristike o razvoju i ponašanju štetočine. Dati su podaci o prisustvu prirodnih neprijatelja, od kojih paraziti imaju značajnog uticaja na smanjenje populacija štetočine.

U V O D

U južnom dijelu Crne Gore našli smo na smokvama prisustvo jedne vrste štitastog moljca. Na osnovu morfoloških odlika odredili smo da je u pitanju štitasti moljac *Aleyrodes elevatus* S i l v e s t r i - 1939. Ovu štetočinu našli smo prvi put na smokvama u Herceg Novom 1972. godine, a određenu pažnju smo joj poklonili posle 1977. godine, kada smo utvrdili da je prisutna i u rejonu Petrovca, Ulcinja i Zagarača (Danilovgrad). Kasnije smo ustanovili da je ova vrsta moljca proširena i u rejonu Tivta, Budve i Kotora. Prema njenoj proširenosti moguće je da je ona i od ranije prisutna u ovim rejonima, ali je ostajala nezapažena. Koliko nam je poznato ova vrsta moljca nije bila do sada kod nas zabilježena, a po svemu sudeći, ni u drugim oblastima naše zemlje. Prema literaturi malo je poznata i u svijetu.

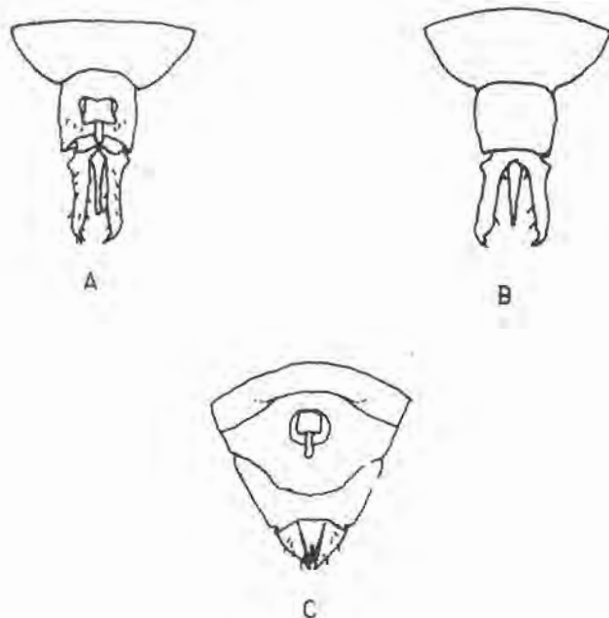
Prema podacima iz literature ovu vrstu moljca prvi je opisao S i l v e s t r i F. (1939). Našao ga je u obalnom pojasu Italije na smokvama i na *Mercurialis annua*. Zatim je prema navodima Gomez-Minor (1945) moljac na smokvama proširen u priobalnom pojasu Španije, a kako daje podatke V i d a n o (1960) *A. elevatus* je pored u Italiji, proširen i u predjelu Mentona (Francuska). Po svemu sudeći, moljac je proširen na smokvama i u drugim priobalnim predjelima Mediterana.

Opis

A. elevatus je vrlo sitni insekt čija je veličina odraslih oblika, mjerena od vrha glave do kraja krila, oko 1,5 mm, a bez krila do 1 mm. Glava i tijelo su blijedo-žućkaste boje. Oči su im facetirane crne boje. Antene su im člankovite (7) od kojih je treći dug, koliko gornja četiri. Krila su blijedo-mliječne boje. Noge su im blijedo-žućkaste. Ženke su nešto veće od mužjaka. Mužjaci i ženke se razlikuju sa sigurnošću prema zadnjem trbušnom segmentu, na kojem se nalaze i polni organi, a kao što se vidi na slici 1.

Prema građi polnih organa mužjaka mogu se, pored ostalih karakteristika razlikovati od srodnih vrsta Sl.1. Polni organ mužjaka (edigus) jasno je deblji u osnovi, a prema vrhu je sužen. U osnovi od jedne četvrtine dužine je povijen prema naprijed. Analni privjesci su duži od polnog organa i povijeni su prema donjoj trbušnoj strani, a jače pri samom vrhu. Na analnim privjescima karakteristično su rasporedene dlake, kao što se vidi na Sl.1.

Jaje je produžnog jajolikog oblika, pričvršćeno za podlogu (list) jednom drškom. Jaja su blijedo-žućkasta sa zelenkastom nijansom. Veličina jaja kreće se oko 0,25 mm u dužini i debljina oko 0,10 mm.

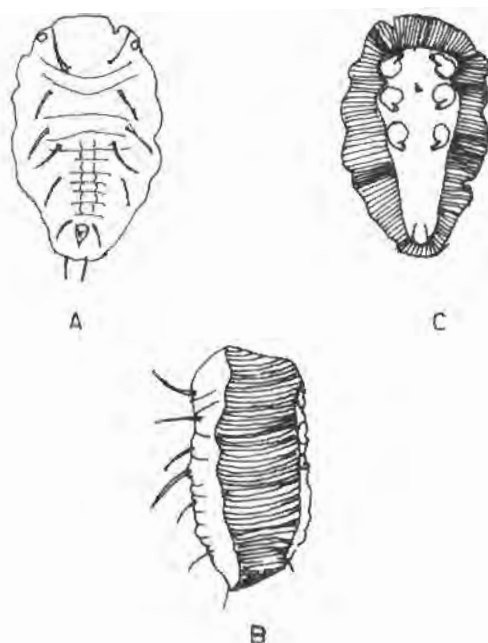
Sl.1. Zadnji trbušni segment *A. elevatus* (prema Silvestri-u)

- a) polni organ mužjaka - donja strana
- b) polni organi mužjaka - gornja strana
- c) zadnji trbušni segment - ženka

Figure 1. Last abdominal segment of *A. elevatus* (according to Silvestrus)

- a) reproductive organs of male - inferior side
- b) reproductive organs of male - superior side
- c) last abdominal segment - female

Larva štitastog moljca prolazi kroz četiri razvojna stadija. Nakon piljenja iz jaja larve su pokretne i imaju razvijene noge, a cliptičnog su izgleda. Poslije kraćeg kretanja po listu one se fiksiraju na stalnom mjestu, uglavnom, na matičnom listu. Nakon što se fiksiraju larve ne mijenjaju mjesta, a dobijaju izgled štita po čemu su i dobili naziv štitasti moljci i zapažaju se promjene, koje su nešto više karakteristične u zadnjem stadiju. Štit larve četvrtog stadija je produženog ovalnog oblika, a sa strana dosta nepravilnog ruba. Štit (lavra) je blijedožućkaste boje. Sa gornje strane su i karakteristični poprečni nabori u vidu linija, koje su kao brazde između segmenata. Takođe sa gornje strane štita ima 5 pari dobro razvijenih i čvrstih dlaka, koje su pravilno rasporedene, kao što se vidi na slici 2 (a). Prvi par dlaka je u predjelu glave, a po dva u dijelu prsnog i trbušnog dijela. Na kraju trbušnog dijela nalaze se još 2 para kraćih i tanjih dlačica, od kojih je drugi par na samom kraju. Sa strane je široki rub, koji je od gornje do donje strane kos i gusto izbrazdan (rebrast), a što je karakteristično za vrstu, kako se i vidi na slici 2 (b). Donja strana larve je znatno uža nego gornja, a prilijepljena je za podlogu. Sa donje strane vide se tri para zakržljalih nogu, antene i na kraju trbuha jedan par kratkih i tankih dlačica Sl.2 (c). Štitovi larva zadnjeg stadija su dugački oko 1 mm, a široki 0,5 mm, dok je debljina sa strana, za jednu polovinu širine, oko 0,22-0,25 mm. Pored morfoloških odlika imaga, i larva zadnjeg razvojnog stadija je karakteristična za determinaciju vrste i razlikovanje od srodnih vrsta.

Sl.2. - Zadnji larvalni stadij *A. elevatus*
 - a) larva (štit) sa gornje strane
 - b) bočna strana štita
 - c) donja strana štita

Figure 2. Final larval stage of *A. elevatus*
 a) larvae (scale) from the superior side
 b) lateral side of the scale
 c) inferior side of the scale

Biologija

Prema našim zapažanjima *A. elevatus* se razvija na smokvama u vrijeme vegetacije i to samo na naličju listova. Ženke odlaze jaja pojedinačno na naličje listova, gdje se razvijaju i u stadiju larva. Brojnija pojava moljca javlja se u ljetnim mjesecima i u jesen, a najbrojnije krajem avgusta i u septembru. U jesen nalazimo moljca u svim razvijenim stadijima na listovima smokava sve do opadanja lišća, a to pojedinih godina traje i do polovine novembra. Krajem vegetacije u toku oktobra i novembra, a dijelom još i u septembru, zapazili smo da imaga migriraju sa smokava na druge biljke. Po svemu sudeći *A. elevatus* prezimi u stadiju larva na drugim biljkama, kao zimskom domaćinu. Prema Silvestri u nalazi se u toku jeseni i zime na *Mercurialis annua* i na neke druge vrste *Euforbiacea*, na kojima se takođe razmnožava. Mi nismo mogli ustanoviti na kojim biljkama *A. elevatus* prezimljuje u našim rejonima. U laboratorijskim uslovima imaga su se zadržavala na mimozama, na kojima su ženke odlagale jaja. Prema praćenju razvoja moljca ova vrsta ima na smokvama 3-4 generacije godišnje, koje se međusobno preklapaju.

U prvo vrijeme nijesmo zapazili na larvama (štitovima) moljca prirodnih neprijatelja. Međutim, već od 1978. godine i kasnije našli smo prisustvo parazita. Parazitarne larve - štitovi se lako raspoznaju po tamnijoj boji, a pri kraju razvoja parazita su mrki i po obliku ispupčeni. Izdvojili smo parazite iz larva koji su sitni, crne boje sa jasno žutim štitićem. Poslali smo ih na determinaciju, što još nije završeno. Neki godina smo našli brojnu parazitarnost larva moljca, što ukazuje da se parazit prilagodio na domaćina, *A. elevatus* u uslovima priobalnog pojasa. Ovaj parazit značajno utiče na smanjenje populacije moljca.

Zaključci

Utvrđeno je prisustvo nove štetočine-štitastog moljca *Aleyrodes elevatus* Silvestri na smokvama u Crnoj Gori. Ova štetočina je proširena u više lokaliteta na smokvama u južnom dijelu Crne Gore. Moljac se razvija na smokvama u toku vegetacije, a prezimi na drugom bilju kao *Mercurialis annua* i drugim biljkama iz familije *Euforbiaceae*.

Moljac se nalazi u svim razvojnim stadijima na smokvama sa naličja listova. U rejonima Crne Gore razvijaju se 3-4 generacije moljca godišnje.

Utvrđeno je prisustvo parazita na larvama, (štitovima) koji imaju značajnog uticaja na smanjenje populacije moljca.

Literatura

- Gomez-Minor I. (1945): Contribucion of conocimiento de los aleyrodidas de Espania (Him.Homoptera) Variabilidad en las especies espanolasy descripcion de dos nuevar, 2a nota Enos, Madrid 20.
- Mound L.A. et Halsey S.H. (1978): White of the world A. systematic catalogue of the Aleyrodidae (Homoptera), British Museum - Chichester New York - Brisbane Toronto
- Silvestri F. (1939): *Aleyrodes elevatus*. Compendio di Entomologia applicata, Portici.
- Vidano C. (1960): Dioecia abbligata in Typhlocyba (Ficoeyba N. Subg.) Ficaria Horvath (Hemiptera Typhlocybidae), Bologna.

SCALE MOTH ALEYRODES ELVATUS SILVESTRI (Aleyrodidae, Sternorhyncha) A New Pest of Fig Trees in Montenegro

Dr Velizar Velimirović
Agricultural Institute, Podgorica

Summary

Presence of pest *Aleyrodes elevatus* Silvestri has been recorded on fig trees in Montenegro. For the first time on the figs it was recorded in 1972. in the Herceg Novi region, its presence being subsequently recorded in other fig growing areas and Ulcinj, Petrovac, Budva, Tivat and Danilovgrad.

For the first time *A. elevatus* was described by Silvestri (1939), and he found it on figs in coastal zone. According to Vidano (1960) it is also spread in Menton region (France).

A. elevatus is a thiny insect 1.5 mm large, measured from the head top to the end of wing, without wings it is 1 mm. Imagoes are of pale yellowish colour, and larvae are with the similar one.

In course of vegetation scale moth develops on figs only on the back of the leaves. Females lay eggs individually from the lower side of the leaves. Hatched larvae are mobile until they are fixed at their permanent site, where they remain until the end of development. In the conditions of southern part of Montenegro, moth has 3-4 generations per year.

By the end of fall before the leaves drop moth imagoes move to their winter host, on which they winter in larval stage.

Parasites presence has been recorded on moth larvae; they have great impact on decrease of moth populations.